

ความคิดทางการ เมืองของพุทธทาสภิกขุ

นายชลธี ยังตรง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคำหลักสูตรปริญาารัฐศาสตร์มหาบัณฑิต

ภาควิชาการปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2533

ISBN 974 - 577 - 084 - 1

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

016565

I 10306912

THE POLITICAL THOUGHTS OF BUDDHADASA BHIKKHU

Mr. Chonlatee Yangtrong

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Government

Graduate School

Chulalongkorn University

1990

ISBN 974 - 577 - 084 - 1

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความคิดทางการเมืองพุทธศาสนิกชน

โดย

นายชลธิ์ ยังกอง

ภาควิชา

การปกครอง

อาจารย์ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ สุขสำราญ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษากฎหมายหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.ฉวกร วัชรภักย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.กระมล ทองธรรมชาติ)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจริตชนารักษ์)

.....
(ศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ สุขสำราญ)

ตรี ยังกอง : ความคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุ (THE POLITICAL THOUGHTS OF BUDDHADASA BHIKKHU) อ.ที่ปรึกษา : ศ.ดร.สมบูรณ สุขสำราญ. 174 หน้า. ISBN 974-577-084-1

การวิจัยเรื่อง "ความคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุ" มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาถึงความคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุ พร้อมทั้งพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการก่อรูปความคิด ตลอดจนวิเคราะห์ความคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุ ตลอดจนนำไปใช้ในสังคมและการเมืองร่วมสมัย

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุมีพื้นฐานจากความคิดทางพุทธศาสนานิกายเถรวาท นอกจากนี้ท่านยังได้นำหลักการบางอย่างของพุทธศาสนานิกายเซน และหลักการคริสตศาสนาตามความเข้าใจของท่านอธิบายความคิดทางการเมืองของท่าน ความคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุ มีความเป็นพลวัตรตามสภาพการณ์ทางสังคมและการเมืองที่เป็นอยู่ในขณะที่ท่านเสนอความคิด โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ. 2516-2519

คุณค่าของความคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุ อาจพิจารณาได้ใน 2 ส่วนด้วยกัน ส่วนแรกในฐานะหลักการหรือคุณค่าทางค่านิยม ท่านพุทธทาสเสนอวาระของการเมืองโลกที่ค่านิยมทางประกอบค้ำชูธรรมแล้ว ถือว่าเป็นระบบการเมืองที่ถูกของ ท่านได้เสนอระบบการเมืองแบบ "ขั้วมิกสังคมนิยม" เป็นระบบการเมืองในอุดมคติของท่าน เราอาจนำความคิดของท่านในส่วนนี้ไปเผยแพร่เพื่อเป็นรากฐานของความเชื่อหรืออุดมการณ์ทางการเมืองได้ ส่วนที่สอง, ในด้านของระบบการปกครอง การที่ท่าน - พุทธทาสเห็นว่า การปกครองที่ผู้ปกครองใช้วิธีการปกครองเผด็จการโดยมีธรรมกำกับ เป็นการปกครองที่ดีที่สุด อาจมีปัญหาในทางปฏิบัติได้ เนื่องจากสภาพการณ์ทางสังคมและการเมืองในปัจจุบันไม่เอื้ออำนวยต่อความคิดนี้

ศูนย์วิทย์ทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา การปกครอง
สาขาวิชา การปกครอง
ปีการศึกษา 2532

ลายมือชื่อนิติกร

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

CHONLATEE YANGTRONG : THE POLITICAL THOUGHTS OF BUDDHADASA
BHIKKHU. THESIS ADVISOR : PROF.SOMBOON SUKSAMRAN, Ph.D. 174 PP.
ISBN 974-577-084-1

The purposes of this thesis are to describe the political thoughts of Buddhadasa Bhikkhu, to consider the socialization process of his thoughts, and to evaluate whether his thoughts are applicable to the contemporary social and political situations.

The findings of the study can be summarized as follow. First, Buddhadasa's political thoughts was to a larger extent based on Theravada Buddhism which acquired through his career socialization. He also applied some principles of Zen Buddhism and Christianity as he understood to explain his thoughts. Second, his political thoughts was dynamic and influenced by the forces of social and political conditions at the time he expounded his thoughts to public especially during 1973-1976.

The practicability of his political thoughts may be considered in two parts. First, in principles or spiritual values, he proposed that whatever political system is right if it is guided by Dhamma. He proposed "Dhammic Socialism" as the idealistic political system. We can use the principles of Dhammic Socialism as a guidance for a desirable ideology. Second, as for a good government, he proposed that the best government is a government that the ruler governs the country by conditional dictorial means, that is a dictatorship guided by Dhamma or Righteous principle. However, his ideal of "righteous dictatorship" is too abstract for the people and hardly practicable in the contemporary society.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา GOVERNMENT
สาขาวิชา GOVERNMENT
ปีการศึกษา 1989

ลายมือชื่อนิติศ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา S. Subra

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กติกการรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอสมัครขอพระคุณพระธรรมโกศาจารย์ พุทธทาสภิกขุ ผู้เป็นแรงบันดาลใจ และให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัยในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอสมัครขอพระคุณ พระคุณเจ้าใน ส่วนโมกขพลาราม ไชยา และพระไพศาล วิสาโล วัดป่าสุคติ อ.แก่งคร้อ จ.ชัยภูมิ ที่ได้ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอพระคุณศาสตราจารย์ ดร.กรมล ทองธรรมชาติ และรองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจริตนามารักษ์ ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และให้คำแนะนำในการปรับปรุงเพื่อความสมบูรณ์ของวิทยานิพนธ์ ขอขอพระคุณศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ สุขสำราญ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาสละเวลาเพื่อให้คำปรึกษาและคำแนะนำที่ก่อประโยชน์แก่การวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงจะสำเร็จไม่ได้ หากหากคำแนะนำจากอุมาสิกาคุณวิญจวน อินทร- ก่าแหง และคุณประชา หุทานุวัตร รวมทั้งกัลยาณมิตร ที่ได้ช่วยเหลือและให้กำลังใจตลอดมา ได้แก่ อาจารย์วันชัย มีชาติ, คุณเพียงใจ เลิศเกียรติศักดิ์, คุณเพียงใจ เกียรติศักดิ์จรรยา, คุณบุญธรรม เลิศสุธีเกษม, คุณทุ่งพงษ์ สุวรรณเลิศ, คุณสมจิตร เขียนท้วง, คุณนิวัติ น้อยแดง และคุณชยาวุธ จันทร ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านมา ณ ที่นี้

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุดรฟุส ที. สมิต และสถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหา- วิทยาลัย ที่ได้ให้บริการด้านการค้นคว้าข้อมูลอย่างดียิ่ง และขอบคุณมหาวิทยาลัย ที่ได้สนับสนุน เงินทุนอุดหนุนการวิจัยบางส่วน

ผู้วิจัยขอขอพระคุณนายทองศักดิ์ นามล นายอำเภอโนนสะอาด ที่ได้กรุณาให้โอกาส แก่ผู้วิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณที่ ๆ และเพื่อนปลัดอำเภอที่ได้ปฏิบัติหน้าที่แทนด้วยความ เกลี้ยใจ

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณความดี อันอาจเป็นประโยชน์ในส่วนตัวส่วนหนึ่งแล้ว ผู้วิจัยขออุทิศแก่บิดามารดาและน้ำท่วม ซึ่งเป็นที่เคารพรักของผู้วิจัย สำหรับข้อผิดพลาดบกพร่อง ทั่ว ๆ ผู้วิจัยขออภัยรับผลแห่งความผิดพลาดบกพร่องนั้นไว้ เพื่อปรับปรุงแก้ไขตนเองต่อไป.

ชลธิ์ บังกรง.

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....ง

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....จ

กิตติกรรมประกาศ.....ฉ

สารบัญ.....

บทที่

1 บทนำ.....1

 -ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....1

 -วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....7

 -ขอบเขตของการวิจัย.....7

 -วิธีการวิจัย.....8

 -สมมติฐานในการวิจัย.....8

 -ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....9

 -แนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย.....9

 -ขั้นตอนการนำเสนอ.....24

2 การก่อรูปความคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุ.....26

 -การก่อรูปความคิดวัยต้น (พ.ศ.2449-2469).....29

 -ลักษณะส่วนตัวและสภาพแวดล้อมทางครอบครัว.....30

 -การศึกษา.....35

 -การก่อรูปความคิดทางการเมืองในช่วงสมณะตอนต้น (พ.ศ.2469 จนถึงก่อนทั้งส่วนโมกขพลาราม 2475).....36

 -การศึกษา.....40

 -ประสบการณ์ที่มีผลต่อการก่อรูปความคิด.....40

2	-การก่อรูปความคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุ (ช่วงหลังการก่อตั้งสวนโมกขพลาราม (พ.ศ.2475 จนถึง ปัจจุบัน (2532).....41	41
	-การศึกษา.....43	43
	-ประสบการณ์ที่มีผลต่อการก่อรูปความคิด.....49	49
	-สภาพการณ์ทางสังคมและการเมืองในช่วง พ.ศ.2516- 2519.....53	53
	-สภาพทั่วไปก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516.....53	53
	-สภาพการณ์ทางการเมืองช่วง 14 ตุลาคม 2516- 6 ตุลาคม 2519.....56	56
3	ธรรมะกับการเมือง.....62	62
	-ความนำ.....62	62
	-ธรรมะกับการเมืองในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ.....68	68
	-ความหมายของธรรมะ.....68	68
	-ความหมายของการเมือง.....69	69
	-ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมะกับการเมือง.....71	71
	-ปัญหาของระบบการเมืองในปัจจุบัน (2516-2519).....73	73
	-วัตถุประสงค์ในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ.....77	77
	-หุนิยมในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ.....79	79
	-ประชาธิปไตยในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ.....79	79
	-สังคมนิยมมาร์กซิสต์ (คอมมิวนิสต์) ในทัศนะของ พุทธทาสภิกขุ.....81	81
	-แนวทางกรรนำธรรมะมาแก้ปัญหาของระบบการเมือง.....82	82
	-การเมืองของพระเจ้า: การเมืองคามภฏของธรรมชาติ...85	85
	-บุคคลที่พึงปรารถนาและสังคมที่พึงปรารถนาในทัศนะของ พุทธทาสภิกขุ.....86	86

4	ชัมมิกสังคมนิยม: ระบบการเมืองลุ่มคคิของพุทธทาสภิกขุ.....90 -ความหมายของชัมมิกสังคมนิยม.....90 -หลักการของชัมมิกสังคมนิยม.....91 -ผู้ปกครอง.....96 -ทศพิธราชธรรม.....97 -มรรคมีองค์ 8.....98 -ศีล สมาธิ ปัญญา.....99 -โพชฌงค์ 7.....100 -อิทธิบาท 4.....100 -วิธีการในการปกครอง.....101 -การนำความคิด "ชัมมิกสังคมนิยม" มาใช้ในประเทศไทย.....105 -ลักษณะเด่นของความคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุ.....107
5	วิเคราะห์ความคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุ.....113 -อิทธิพลของพุทธศาสนานิกายเถรวาทต่อความคิดทางการเมือง ของพุทธทาสภิกขุ.....113 -แนวความคิดภาษาคน-ภาษาธรรม.....114 -การสนับสนุนผู้ปกครองที่มีธรรม (ธรรมราชา).....120 -กำเนิดของโลก สังคมมนุษย์ และสถาบันการปกครอง..121 -หลักพุทธศาสนากับประชาธิปไตย.....123 -หลักพุทธศาสนากับสังคมนิยมมาร์กซิสม์ หรือคอมมิวนิสม์..124 -อิทธิพลของพุทธศาสนานิกายเซนและคริสต์ศาสนาต่อความคิด ทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุ.....126 -พุทธศาสนานิกายเซน.....126 -คริสต์ศาสนา.....131 -การนำแนวความคิด "ชัมมิกสังคมนิยม" มาใช้เป็นแนวทาง ปฏิบัติในประเทศไทย.....135 -ประเด็นที่ควรจะได้รับพิจารณาต่อไป.....141

บทที่		หน้า
5	- ส่วนเกิน.....	141
	- เม็ดเงิน.....	142
	- ความเสมอภาค.....	143
6	บทสรุป.....	144
	บรรณานุกรม.....	148
	ภาคผนวก.....	160
	ประวัติผู้เขียน.....	174

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย